

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Навчально-науковий інститут мистецтв

Кафедра дизайну і теорії мистецтва

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Український орнамент

Освітня програма: образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація
(доктор філософії)

Спеціальність: 023 образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

Галузь знань: 02 мистецтво

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 10 від 26 серпня 2021 р.

ЗМІСТ

- Загальна інформація
- Анотація до курсу
- Мета та цілі курсу
- Результати навчання (компетентності)
- Організація навчання курсу
- Система оцінювання курсу
- Політика курсу
- Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Український орнамент
Викладач (-і)	Семчук Леся Ярославівна
Контактний телефон викладача	098 577 87 95
E-mail викладача	lesia.semchuk@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Стаціонар, заочна
Обсяг дисципліни	90
Посилання на сайт дистанційного навчання	
Консультації	консультації до самостійної роботи проводяться на практичних заняттях; до виконання практичних завдань – в тому числі онлайн (месенджер, вайбер, електронна пошта), у межах робочого часу викладача.
2. Анотація до курсу	
<p>ОК «Український орнамент» належить до циклу дисциплін вільного вибору аспіранта.</p> <p>Навчальний курс передбачає формування теоретичних знань з історії українського орнаменту, його особливостей у різних видах мистецтва, а також типології, стилістики, іконографії й семантики орнаментальних мотивів, структур та їх використання у сучасному мистецтві.</p> <p>Здобувачам пропонуються методичні рекомендації щодо виконання конкретних видів індивідуальних наукових робіт (тези на конференцію, стаття відповідно до індивідуальної теми дослідження), навчально-дослідних (аналіз іконографічних ознак в орнаментиці різних видів декоративного мистецтва зі збірки музею чи галереї) та науково-популярних робіт (характеристика стилістики орнаментальних структур за регіональними ознаками). Практичні завдання (тематика, вид завдання) обговорюються викладачем зі здобувачами індивідуально по кожній темі курсу на початку семестру.</p> <p>Курс поглибить вміння аспірантів обирати методи дослідження у відповідності до певної тематики наукової роботи, а також практичні навички написання різної форми статей, праці з науковими джерелами тощо.</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p>Ознайомлення аспірантів із теоретичними, історичними, сучасними аспектами розуміння та сприймання орнаментики в українському мистецтві, формування цілісного уявлення про особливості різних варіантів композиційного устрою, визначення місця і ролі різних типів орнаменту у національній та світовій культурно-мистецькій спадщині.</p> <p>Метою та завданням практичної частини курсу є інтенсивний практикум, що дозволяє засвоїти аспірантам основні теоретичні положення, знання у практичних ситуаціях; збирати та аналізувати інформацію для обґрунтування мистецтвознавчих та культурологічних досліджень українського орнаменту, застосовуючи фахову термінологію; створювати стратегії наукових досліджень.</p>	
4. Результати навчання (компетентності)	
<p>За ОП аспіранти мають удосконалити на ОК такі загальні компетентності:</p> <p>ЗК-1. Здатність до пошуку, оброблення, компетентного відбору інформації з різних джерел для професійної діяльності та власного наукового дослідження</p> <p>ЗК-2. Здатність до критичного та абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>ЗК-3. Здатність проведення власного наукового досліджень на відповідному фаховому рівні та усвідомлення його актуальності для національного та світового мистецтва.</p> <p>ЗК-5. Здатність написання українською та іноземною мовами власних наукових публікацій різного змісту та обсягу.</p> <p>ЗК-6. Здатність дотримуватися кодексів професійної етики та виявляти ініціативу в науково-організаційній діяльності.</p>	

Фахові компетентності:

ФК-1. Здатність виконувати оригінальні дослідження на основі ґрунтовного розуміння історії й теорії образотворчого, декоративного мистецтва та збирати необхідну інформацію.

ФК-2. Володіти методологією проведення наукових досліджень у сфері образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва та методами атрибуції, експертизи, класифікації мистецьких об'єктів і пам'яток культури.

ФК-3. Здатність систематизувати, критично оцінювати і використовувати отриману інформацію у сферах культури і мистецтва та формулювати обґрунтовані висновки, відповідні до поставленої мети та завдань

ФК-4. Вміння писати наукові статті, анотації.

ФК-7. Здатність до наукового спілкування та ведення наукової дискусії, аргументування власних думок.

ФК-8. Здатність викладати фахові дисципліни у закладах вищої освіти, проектувати освітні програми та розробляти методики викладання мистецьких дисциплін для різних аудиторій в поза академічній аудиторії.

Що на практиці буде втілено у такій формі результатів навчання:

ПРН - 2. Глибокі знання принципів логіки, основних мистецтвознавчих понять, вміння застосовувати фахову мистецтвознавчу термінологію (*розуміти особливості використання специфічних термінів щодо символіки, історіографії, типології, номінації українського орнаменту*); *розуміти і правильно визначити основні етапи, терміни виконання та складові наукових досліджень; аналітично провести дослідження об'єктів та предметів для індивідуальних наукових досліджень з курсу*).

ПРН - 3. Вміння використовувати філософські та загальнонаукові методи дослідження (*вміння правильно у аспекті методології досліджень вибудовувати поетапність роботи, застосовувати відповідні методи і способи для аналізу, синтезу, узагальнення інформації щодо різних характеристик орнаменту*).

ПРН - 5. Вміння аналізувати, систематизувати, критично оцінювати доробок попередніх учених (*вміння узагальнювати та аналізувати інформацію про орнаментальні мотиви на об'єктах індивідуальних завдань, вміти знайти основні наукові дослідження з українського орнаменту для дослідження його символіки, типів та іконографії з різних етнографічних регіонів; здатність індивідуально продумувати інформаційне та візуальне наповнення статті за завданням з курсу*);).

ПРН -6. Вміння рецензувати, коментувати, цитувати наукову літературу, в тому числі іноземною мовою (*вміння знаходити, подавати інформацію про різноманітну символіку, здатність індивідуально продумувати інформаційне та візуальне наповнення різних варіантів статей, повідомлень, анотацій, тез, презентацій; вміти самостійно оформляти та готувати до друку різні варіанти статей, анотацій*).

ПРН -7. Здатність будувати логічну структуру наукового дослідження, застосовувати відповідні методи для його виконання.

ПРН -10. Вміння створювати презентації та використовувати різноманітне технічне обладнання для популяризації власних наукових досліджень серед наукової спільноти та зацікавленого кола.

ПРН -11. Вміння вільно презентувати результати досліджень, обговорювати, вести наукову дискусію з фахівцями й нефаківцями про наукові та прикладні проблеми образотворчого, декоративного мистецтва, реставрації державною та іноземною мовами (*вміти використані написати тези, анотації до індивідуального завдання з курсу при підготовці презентації; вміти адекватно ілюструвати усні доповіді; грамотно і доцільно застосовувати у виконанні наукових проектів засоби комп'ютерного програмного забезпечення*).

ПРН - 14. Дотримання принципів академічної доброчесності, правових основ дослідницьких робіт, законодавства України в галузі культури, мистецтва та охорони пам'яток (*розуміти, що знайдена та запозичена інформація, візуальні джерела є частиною інтелектуальною власністю й вимагають обов'язкового посилання на першоджерело*).

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	20
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18
самостійна робота	52

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
---------	---------------	---------------------	--------------------------

3	023 образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація	2	вибірковий
---	--	---	------------

Тематика курсу

Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
Тема1. Історія зародження та розвитку українського орнаменту	4 год лекції, 4 год. семінарське, 10 год. самостійних	№ 1,4,5,13,15,16,17,19	Завдання 1. 10 год. Семінар 1.	10 10	1-3-й тиждень теоретичного навчання
Тема2. Типологія орнаменту	4 год лекції, 4 год. семінарське, 10 год. самостійних	№ 4,5,13,15,16,17,18,20	Завдання 2. 10 год. Семінар 2.	10 10	4-6-й тиждень теоретичного навчання
Тема 3. Іконографічні ознаки та регіональні особливості народної орнаментики	8 год лекції, 6 год. семінарське, 12 год. самостійних	№1,2,7,10,11,12,14,19,22	Завдання 3. 12 год. Семінар 3,4.	10 10	7-15-й тиждень теоретичного навчання
Тема 4. Семантика орнаментальних мотивів, символіка їх кольору	2 год лекції, 2 год. семінарське, 10 год. самостійних	№ 2,3,7,8,12,17,21,22	Завдання 5. 10 год. Семінар 6.	10 10	16-17-й тиждень теоретичного навчання
Тема 5. Структурні особливості орнаментики у різних видах мистецтва	2 год лекції, 2 год. семінарське, 10 год. самостійних	№ 17,19,23,24	Завдання 5. 10 год. Семінар 5.	10 10	18-19-й тиждень теоретичного навчання

6. Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання курсу	Шкала оцінювання: національна та ECTS			
	Сума балів за всі види навчальної	цінка CTS	Оцінка за національною шкалою для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	
				для заліку

льність дія				
90 – 100	A	відмінно	зараховано	
80 – 89	B	добре		
70 – 79	C			
60 – 69	D	задовільно		
50 – 59	E			
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання	
-25	0	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	

Екзаменаційна оцінка виставляється підсумком балів (100 балів максимум) поточного оцінювання за семестр: балів по семінарських заняттях та за практичні завдання (самостійні), виконані в повному обсязі. За умови відсутності аспіранта на деяких семінарських заняттях, то питання з пропущеного семінарського будуть усно відпрацьовані ним на екзамені й оцінені викладачем.

Основними способами контролю на семінарських заняттях є індивідуальне та фронтальне опитування, тестові завдання, обговорення у групі проблемних питань, аналіз ситуативних завдань. Кожен семінар має окремий блок різних варіантів контрольний робіт, що оцінюється 10 балами.

Аспіранти на кожну тему мають індивідуальне науково-дослідне завдання (по 10 балів за кожне). За невчасно здані завдання (відповідно до графіку) знімається по 4 бали з кожного.

Вимоги до письмової роботи

Самостійні завдання науково-дослідницького спрямування курсу розробляються викладачем на початку семестру для кожного аспіранта індивідуально з урахування тематики його дослідницьких уподобань та теми дисертації.

Загальні критерії оцінок письмових завдань:

“відмінно” – здобувач вищої освіти вільно володіє теоретичними положеннями і термінологією; повно, логічно і послідовно розкриває зміст поставленого завдання відповідно до тематики та рівня складності державною та іноземними мовами; правильно застосовує одержані теоретичні знання для письмового викладу матеріалу; демонструє уміння робити узагальнення і висновки, використовуючи зібрану джерельну базу;

“добре” – здобувач вищої освіти достатньо володіє понятійним апаратом; демонструє уміння комплексно вирішувати поставлене письмове завдання; загалом правильно розкриває основний зміст теми науково-дослідницького завдання; уміє логічно, послідовно, висловити власну думку щодо об'єкту досліджуваного візуального мистецтва, робити висновки та узагальнення; у тексті допускає незначні неточності;

“задовільно” – здобувач вищої освіти частково володіє ключовими поняттями та термінами; зміст окремих питань індивідуального завдання викладає частково, непослідовно; під час розкриття окремих теоретичних положень письмового завдання серйозні помилки, неточності;

“незадовільно” – здобувач вищої освіти не може розкрити зміст основних понять тематики індивідуального завдання; не вміє логічно обґрунтувати теоретичні положення теми; допускає принципові помилки при викладі тексту завдання.

Семінарські заняття

Загальні критерії оцінок форм контролю семінарських є:

“відмінно” – здобувач вищої освіти вільно володіє теоретичними положеннями і термінологією; повно, логічно і послідовно розкриває зміст питання; творчо підходить до вирішення поставлених завдань; правильно застосовує одержані теоретичні знання для розв'язання практичних завдань; демонструє уміння робити узагальнення і висновки, використовуючи джерельну базу;

“добре” – здобувач вищої освіти достатньо володіє понятійним апаратом; демонструє уміння комплексно вирішувати завдання; правильно розкриває

	основний зміст матеріалу; уміє логічно, послідовно, висловити власну думку, робити висновки та узагальнення; у відповіді допускає незначні неточності; “задовільно” – здобувач вищої освіти частково володіє ключовими поняттями та термінами; зміст окремих питань викладає частково, непослідовно; під час розкриття окремих теоретичних положень допускає серйозні помилки, неточності; “незадовільно” – здобувач вищої освіти не може розкрити зміст основних понять; не вміє логічно обґрунтувати теоретичні положення; допускає принципові помилки при виконанні більшості завдань, передбачених програмою
Умови допуску до підсумкового контролю	Наявність успішно виконаних індивідуальних науково-дослідницьких робіт з курсу.

7. Політика курсу

Під час навчання аспірантам створюється атмосфера та умови максимально подібні до реальної науково-дослідницької праці. Не допускається використання чужої інтелектуальної власності, відслідковується викладачем плагіат. На цьому курсі політика академічної доброчесності є принципово важливою. Будь яка робота, яка виконана не вами, але ви видаєте її за власну вважатиметься крадіжкою, розглядатиметься академічною комісією і може мати негативні наслідки для вашого подальшого навчання

ПНУ розділяє фундаментальні цінності академічної доброчесності: Чесність, Довіра, Справедливість, Повага та Відповідальність. Кожен учасник освітнього процесу в університеті несе персональну відповідальність за дотримання академічної доброчесності. Допускаються пропуски з поважних причин.

8. Рекомендована література

Основна

1. Селівачов М. Лексикон української орнаментики (іконографія, номінація, стилістика, типологія). Київ, 2005. 400 с.
2. Станкевич М. Візерунок чи орнамент? (термінологічний, онтологічний погляди, і не тільки). *Автентичність мистецтва*. Львів, 2004. С. 155–170.
3. Станкевич М. Естетична концепція народного мистецтва. *Автентичність мистецтва*. Львів, 2006. С. 9–24.
4. Білецький П.Д. Українське мистецтво другої половини XVII – XVIII століть. Київ, 1981. 159 с.
5. Найден О. С. Народне мистецтво. *Енциклопедія Сучасної України*: електронна версія [онлайн] / гол. редкол.: І. М. Дзюба та ін. Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2020. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=71206 (дата звернення: 21.11.2021)
6. Антонич Б.-І. Національне мистецтво. *Мислене древо*. URL: [Богдан-Ігор Антонич - Національне мистецтво \(myslenedrevo.com.ua\)](http://myslenedrevo.com.ua) (дата звернення: 20.12.2021).
7. Семчук Л. Монохромний базовий «розвід» вишивок як форма збереження традиційної орнаментики. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка* / [редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний, І. Зимомря]. – Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2021. – Вип. 45. Том 2. – С. 38–43.
8. Семчук Л. Я. Варіанти трансформації орнаментальних елементів у вишивці / Л. Я. Семчук // *Матеріально-художня культура : проблеми теорії та практики* // Збірник статей Всеукраїнської науково-практичної конференції за підсумками роботи у 2010-2011 н.р., 19-20 травня 2011 р., ХДАДМ. – Харків, 2011. – С. 129–132.
9. Семчук Л. Я. Орнаментально-технологічний потенціал швів у народній вишивці. *Народознавчі Зошити*. Двомісячник ІН НАНУ. Львів, 2004. № 55–56. С.123–127.
10. Лосев А. Ф. Знак, символ, миф / А. Ф. Лосев. - М.: Изд-во МГУ, 1982. 479 с.
11. Сакральное искусство Востока и Запада. Принципы и методы/Пер. с англ. Н.П. Локман. М.:

- Алетейа, 1999. 216 с: ил.
12. Станкевич М. Семіотика та семантика візуальної мови народного мистецтва / М. Станкевич // Мистецтвознавство: Зб. наук. пр. Львів, 2007. Ч. 2. С. 9-20.
 13. Тімохов О. В. Художній символ в буденній свідомості: автореф. дис... канд. філос. наук: 09.00.03 / О. В. Тімохов. К., 2006. 19 с.
 14. Захарчук-Чугай Р. В. Українська народна вишивка: західні області УРСР. Київ, 1988. 190 с.
 15. Kopernicki I. O góralach ruskich w Galicji. Krakow: Drukarnia Uniwersytetu Jagiellońskiego, 1889. 34 s.

Додаткова

16. Семчук Л.Я. Орнаментально-структурні особливості вишивок карпатського регіону в контексті дизайну одягу. Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство. В. 37. 2018. С. 16—22.
17. Энциклопедия. Символы, знаки, эмблемы / Авт. сост. В. Андреева, В. Куклев, А. Ровнер. М.: Астрель: АСТ, 2006. 556 [4] с., [32] л. ил.
18. Семчук Л.Я. Вплив кольору на формування орнаментальних структур вишивок. // *Society and science. Problems and prospects*. Proceedings of the III International Scientific and Practical Conference. London, England. 2022. С. 64–66.
19. Булгакова-Ситник Л. Подільська народна вишивка: етногр. аспект. Львів, 2005. 328 с.
20. Свійонтек І. Вишивки Гуцульщини. Мистецтво геометричного орнаменту та колориту. Івано-Франківськ, 2008. 288 с.
21. Українські символи / За ред. М. К. Дмитренка. К.: Народознавство, 1994. 140 с
22. Сологуб-Коцан Т. Я. Орнаментальні мотиви гуцульської народної вишивки Закарпаття (Великобичківський осередок) кінця XIX – першої половини XX ст. *Русин*. 2010, № 3 (21). С. 105–125. URL: http://journals.tsu.ru/rusin/&journal_page=archive&id=1101&article_id=20824 (дата звернення: 4.12.2021).

Викладач

Семчук Л.Я.